

De tijdcorrecte TEMPORAL COHERENCE PASITHEA dipool luidsprekers

Temporal Coherence producten zijn niet nieuw voor mij, ik ken het 100 % Nederlandse merk al een paar jaar en de eerdere ervaringen deden mij uitzien naar een bezoek aan Hans van Maanen, de verpersoonlijking van het bedrijf en aan Hepta waar de luidsprekerontwerpen van Temporal Coherence worden uitgewerkt tot complete producten. Reden voor het bezoek is het op de markt brengen van een dipool luidspreker waarin alle belangrijke ontwerpaspecten van Temporal Coherence worden gerespecteerd. Zaken als impedantiecCorrectie, juist tijdgedrag en afstraling behoeven immers alle aandacht. Of de juiste balans is gevonden door de makers ga ik straks beluisteren in Westzaan bij Hepta in huis.

De dipool is ontstaan uit de behoefte om een meer betaalbare luidspreker op de markt te brengen dan de eerdere rondstralende ontwerpen van Temporal Coherence, zonder te veel in te hoeven leveren aan weergave kwaliteit. In plaats van een rondstraler is daarom gekozen voor het dipool principe voor de midden en hoge tonen het was meer dan praktisch om de lage tonen nog steeds als een rondstraler uit te voeren. Een dipool verdient de voorkeur boven een in één richting geluidgevende luidspreker voor een meer natuurlijke weergave en gebruik van de akoestiek in de luisterruimte. De dipool heeft een beter afstralgedrag dan een conventionele luidspreker, luister maar eens naar een elektrostaat, een magnetostaat of een rondstraler en vergelijk de uitkomst met alle andere systemen. De volgende ontwerpcriteria liggen aan de basis van de Pasithea (Godin van ontspanning en rust). Het tijdgedrag van de luidspreker moet correct zijn, immers het gehoor van de mens is het meest gevoelig voor tijdgedrag van een weergever, het is ons overlevingsmechanisme dat de oren reageren op impulsen. Het passieve filter moet in een later stadium gemakkelijk om te zetten zijn in een actief filter, gescheiden voor lage tonen en midden+hoog, waarmee een actieve woofer wordt gerealiseerd. Het filter moet een impedantiecorrectie kennen waardoor de luidspreker zich gaat gedragen als een Ohmse belasting en geen grote faseverschuivingen kent. Daarmee wordt de luidspreker geschikt om met elke versterker aan te sturen. Gebruik wat je al kent en daarom is voor de tweeter gekozen uit de Illuminator Serie van Scanspeak, dezelfde tweeter als in de andere ontwerpen van Temporal Coherence. Deze tweeter staat voor een superieure weergave van stemmen en een perfect geluidsbeeld vanaf elke luisterpositie. De grote rolrand en textiel dome zorgen voor een lineaire weergave tot boven 30 kHz en een uitstekende ruimtelijke spreiding. Het unieke "AirCirc" magneet systeem en de expansiekamer achter de dome resulteren in eliminatie van reflecties en resonanties. In de dipool staan twee van deze tweeters in serie, één naar voren gericht, de tweede naar achteren. Het in serie zetten in plaats van parallel draagt bij aan de versterker-vriendelijke impedantiecurve. De kwaliteit van de tweeter laat een scheidingsfrequentie rond 1500 Hz toe.

Gesloten kast

De Seas midrange is ontwikkeld als lange slag driver. Door toepassing van een stijve aluminium conus en een soepele rolrand wordt opbreken voorkomen. Een zware magneet en een lange, lichtgewicht met koper beklede aluminium spreekspoel staan een grote uitslag toe, met minimalisering van verstoringen in het onderste frequentiebereik en een zeer goede transiënt weergave. De unit wordt naar onder gefilterd op 300 Hz. Omdat de achterzijde van de midrange open is kan hij prima werken in het paneel van de dipool. De woofers van Seas werken in een eigen gesloten ruimte. De extreem stijve aluminium conus beschikt over een haast overdreven precisie. De spreekspoel is in vier lagen gewikkeld en heeft een hoge belastbaarheid. Een faseplug houdt de spreekspoel lang in het krachtige magnetische veld en de open verbinding naar achter voorkomt compressie tussen stofkap en poleplaat. Vanwege het rondstralgedrag is de woofer horizontaal geplaatst met daarboven een omgekeerde piramide om het rondstralen een handje te helpen. Er is voor een gesloten kast gekozen omdat deze een goed tijdgedrag heeft. Omdat een open systeem als een dipool last heeft van akoestische kortsluiting kan de weergever niet klein zijn. De midrange driver mag bovendien niet gedwongen worden tot te grote uitslagen, dat zou maar leiden tot vervorming. Vandaar de maten 110 cm hoog, 60 cm breed en 28 cm diep. De dipool moet circa 75 cm tot liefst iets meer dan één meter wegblijven van de achterwand, dat kan ik thuis niet plaatsen en niet realiseren. Vandaar dat het luisteren heeft plaatsgevonden bij Hepta in Westzaan, waar Cris Rutgers voor Temporal Coherence de luidsprekers vervaardigt. De gebruikte versterker is de voor-eind combinatie van Temporal Coherence, die ik al eens eerder gerecenseerd heb in Music Emotion juli 2017. Als bron gebruikte ik een Marantz sacd-speler en een Bluesound Node 2 met de interne DAC. De prijs voor de Pasithea is € 4.995,- per set.

Luisteren

Wie voor het eerst een rondstraler gaat beluisteren moet even wennen aan het gedrag van de luidspreker, dat duidelijk anders is dan dat van een puntbronachtige zoals wij kennen

van 99 % van de luidsprekers op de markt. Volgende punt van gewenning is de laagweergave van een gesloten en tijd en fase gecorrigeerd systeem. Weg is de bult in het laag van de reflexpoort en weg zijn de versmerende bassen. Daarmee lijkt de basweergave in eerste instantie kaal en zielloos, pas na gewenning gaat het gehoor het als correct ervaren en dan blijkt pas hoe slecht een basreflex systeem eigenlijk is. Toegegeven, een basreflex zorgt voor een kleine behuizing met de indruk van een stevige hoeveelheid laag. Commercieel hoogst interessant en goed verkoopbaar. Bij een gesloten systeem lever je in op kwantiteit, je wint aan kwaliteit.

De Pasithea is lang niet de eerste dipool in mijn oren en met de track *Coinleach glas an fhomair* van Clannad herken ik de ongekende vrijheid van een dipool. Er is geen kast meer te horen, het systeem lost zich op in de ruimte en laat de muziek op een natuurlijke manier vloeien en loskomen. Bijna full range elektrostatisch zo groot is het stereobeeld, in de breedte wat minder uitgespreid, in de hoogte juist erg goed. De diepte in het stereobeeld ligt achter het systeem en gaat door waar de muur stopt. De weergave is direct organisch, puur en ongekunsteld. Dat de lage tonen relatief gematigd zijn maar wel heel correct, al zijn onze oren door de industrie getuned op basreflex gedrag, merk je met *Hotel California*, live uitgevoerd door The Eagles. Het is wennen dat het laag eindelijk weer eens in balans is en diep gaat zonder problemen. Nu is het stereobeeld wel breed, is de weergave levendig, met een scheiding tussen de instrumenten onderling zonder dat de eenheid verdwijnt. De leadzanger staat op één lijn met andere bandleden maar heeft wel de vrijheid om zich heen. Percussie weerklinkt kort en snel. Het publiek spreidt niet wijd in de ruimte halverwege de track, dat moet de opname zijn. Want aan het einde van de track komt het applaudiseren tot bijna om je heen. De weergave is heel gecontroleerd, zonder te strak te zijn en biedt inzicht in de oorspronkelijke akoestiek en het opnameproces. Het bewijs dat het laag diep gaat en strak blijft levert Nik Bärtsch met *Modul 29 14*. Op geen enkele manier is sprake van bonken en uit de pas raken. Percussie wordt diep verspreid over het podium. Een uitstekende weergave, op een positieve manier anders dan je gewend bent uit een klassieker model speaker. De pianoklank is zoals ik die verwacht. De levendigheid zorgt dat de muziek spannend blijft.

Een feestje

Het Tingvall Trio met *Beat* springt echt de ruimte in. Het verschil in opnametechniek wordt direct uitvergroot aangeboden. Muziek wordt met de Pasithea geen eenheidsworst waarin alles gemiddeld speelt, want de tijdinformatie klopt gewoon. Waarmee de ruimte en de oorspronkelijke akoestiek of de wijze van mixen wordt blootgelegd. Slagwerk mist geen enkel stukje, in dynamiek fors en ongeremd. Bas blijft aanwezig door het hele nummer heen. Ik mis misschien wel wat informatie van de romp van de piano, de totale klank kan soms hard zijn. Dat wijt ik voorlopig aan de interne DAC van de Node 2, in het systeem zonder twijfel de zwakste schakel. King's Singers *Good vibrations* is weer een topper als het gaat

om plaatsing van de zangers. Geen randjes, geen missers, alleen de heren die stuk voor stuk hun stem als instrument neerzetten. In een enorme vrijheid van weergeven. Mondgeluidjes, klakken, alles komt even gemakkelijk los. Dit is echt een feestje om naar te luisteren waarbij niets in de weergave ontbreekt. Het volume hoeft helemaal niet hoog te staan voor een correcte indruk. Angelina Whismes bezingt haar dag in Nantes, veel Fransers dan dit gaat het niet worden. Prachtig is het onderscheid tussen de accordeon en de piano. Piano met hoge noten aan het eind van de track, ijl en bijna mystiek. Zang is van grote klasse. Van Paul Stephenson kies ik voor *These days*, omdat je mannenstemmen op de Pasithea niet hoeft te mijden, net zomin als akoestische instrumenten tot aan de blokfluit toe. Zijn warme stem is aan de grote kant opgenomen, waar Whismes' juist klein en intiem werd gehouden. Muziek wordt mooi gedragen op het fundament van de lage noten. De bas bevat meer en meer, maakt mij blij en nu ik gewend ben aan de ruimte en de set kan ik aanvoelen wat de makers in gedachten hebben. Geen overdreven bas, niet te weinig, dosering precies als gewenst.

Niet te versmaden

Het Beaux Arts Trio zorgt dat *Piano Trios by Beethoven* realistisch wordt neergezet, waarbij elk instrument zijn eigen plaats

heeft en nauwkeurig te volgen is. Een heel vloeiende weergave is het gevolg waarin zowel de viool als de piano om de hoofdprijs strijden. Van subtiel tot krachtig, de speaker heeft er geen moeite mee en volgt slaafs. Geen specifieke eigen klank te ontdekken, alleen de klankkleur van de instrumenten. Ik zou hier uren naar kunnen luisteren en steeds geboeid blijven door de muziek. Ik hou van de kracht die uit het systeem blijkt, de dynamische sprongen maken mij blij, de opgeroepen sfeer doet verlangen naar meer. Ik ervaar een huiskamerconcert zonder het trio in te huren. Jaap van Zweden is als solist onderdeel van het orkest en toch heeft hij zijn eigen plek in het stereobeeld. Op Locatelli's *L'arte del violino opus 3 Allegro Concerto no.1 D major* is geen nare noot te vinden, geen enkele rand aanwezig op de vioolklanken hoe hoog de noten ook zijn. Er is veel ruimte, de plaatsing van orkestleden is voorbeeldig, zuiverheid is troef. Voor klassiek is deze speaker niet te versmaden. Wat een plezier kun je hebben met de Temporal Coherence Pasithea. Na klassiek is country niet te versmaden als Alison Krauss & Union Station dat met *Paper airplane* laat horen. Krauss staat centraal in de juiste proporties, akoestische instrumenten springen er uit. Country zonder enige twijfel, compleet af, vrolijk en mooi.

Conclusie

Natuurlijk hebben Hans van Maanen en Cris Rutgers ervoor gezorgd dat het systeem goed staat opgesteld voor ik naar Westzaan kwam. Maar de ruimte is verre van ideaal en rechtvaardigt een weergave op het niveau dat ik mee kon maken eigenlijk niet. Langs de wanden staan de nodige systemen, de opstelling in de breedte is misschien een compromis, maar nergens zie ik grote blokken schuim van akoestische materi-

alen om de weergave te beïnvloeden. Dat geeft vertrouwen dat de Temporal Coherence Pasithea ook bij u thuis een luisterervaring gaat opleveren waar een mens blij van gaat worden. Het versterkervriendelijke ontwerp geeft u de ruimte om bijna elke versterker in te zetten, zolang het gaat om een kwaliteitsversterker en bron want dat verdient de Pasithea. Al gaat het hier om een luisterimpressie en kan ik de Pasithea niet wekenlang aan de tand voelen, het systeem voelt vertrouwd genoeg aan om het onder uw aandacht te brengen. Het lijkt in transparantie en afstraalgedrag nog het meeste op een elektrostaat of een magnetostaat, natuurlijk ook op een rondstraler. Maar waar een elektrostaat de nodige voorzorgen vraagt en zelfs onderhoud, verslaat de Pasithea ze door gewoon te werken en te blijven werken in de komende jaren en nadien. De Temporal Coherence vraagt om ruimte om hem goed op te stellen, geeft daar muziekbeleving voor in ruil. Wat de foto's nog niet laten zien zijn een paar optische aanpassingen ter plaatse bedacht, leuk om u mee te verrassen als u zelf naar Westzaan gaat voor een luisterafspraak. Geen vooroordelen meenemen in de rugzak, open en onbevangen gaan zitten en luisteren naar eigen muziek. Dan is de Pasithea wellicht uw meest prettige verrassing sinds jaren.

René van Es

PRIJS
TEMPORAL COHERENCE PASITHEA € 4.995,- PER SET

TEMPORAL COHERENCE
TEL: 035-7370103 OF 06-53852760
E-MAIL: INFO@TEMPORALCOHERENCE.NL
WWW.TEMPORALCOHERENCE.NL
HEPTA, TEL: 06-23387155, E-MAIL: INFO@HEPTA.NL, WWW.HEPTA.NL